

Varsinais-Suomen käräjäoikeus
Os. 4. osasto

Tuomio
Annettu kansliassa

24/140935

11.12.2024

Asianumero
R 23/2198

Puheenjohtaja Käräjätuomari Jussiveli Jukantupa

Syyttäjä Aluesyyttäjä Alma Valpas

Vastaja Raimo Armas Puolimatka

Asianomistajat Ely-Keskus
Turun Kaupunki

Asia Ympäristön turmeleminen

Vireille 24.05.2023

Syyttäjän rangaistusvaatimus

1. Ympäristön turmeleminen
5650/R/0021772/21
Rikoslaki 48 luku 1 §

01.06.2018 - 07.06.2021 Turku

Puolimatka on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudestaan jättänyt ympäristöön esineitä ja aineita lain ja yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti. Lisäksi Puolimatka on tahallaan tai ainakin törkeästä huolimattomuudesta laiminlyönyt jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden.

Puolimatka on toiminut RP-Yhtiöt Oy:n hallituksen jäsenenä ja vastannut yhtiön toiminnasta yksin. RP-Yhtiöt Oy on tehnyt vuokrasopimuksen Voimakatu 17 sijaitsevasta tontista (853-12-41-10) Turun kaupungin kanssa, joten RP-Yhtiöt Oy/Puolimatka on hallinnut tonttia vuokrasuhteen nojalla ja ollut vastuussa tontin jätehuollosta ja kunnossapidosta.

RP-Yhtiöt Oy on tehnyt Niklaamo Rautio Oy:n kanssa tontista vuokrasopimuksen, mikä on päättynyt ja Niklaamo Rautio Oy on jättänyt tontille huomattavan määrän vaarallista jätettä ja vaarallisia kemikaaleja. Niklaamo Rautio Oy:n vastuussa ollut henkilö on saanut ympäristön turmelemisesta rangaistuksen ja vaaralliset jätteet ja aineet ovat jääneet tontille. RP-Yhtiöt Oy/Puolimatka on jättänyt tontin täysin hoitamatta ja valvomatta.

Turun kaupungin ympäristönsuojelu on kehottanut 24.6.2019 RP-Yhtiöt Oy:tä/Puolimatkaa siivoamaan tontin viimeistään 31.8.2019 mennessä vaarallisista jätteistä ja kemikaaleista. RP-Yhtiöt Oy:n/Puolimatkan laiminlyödessä kehotuksen on Turun Rakennus- ja lupalautakunta tehnyt päätöksen 12.12.2019 velvoittaa RP-Yhtiöt Oy:n/Puolimatkan siivoamaan tontin vaarallista jätteistä ja kemikaaleista.

RP-Yhtiöt Oy:n/Puolimatkan hallitsemalla tontilla on ollut vailla hoitoa ja valvontaa:

- 3.100 kg syanidipitoista kromia sisältävää nestettä,
- 7.063 kg raskasmetallipitoista happojätenestettä,
- 2.852 kg raskasmetallipitoista neutraalia nestettä,
- 2.331 kg raskasmetallipitoista emäsjäte nestettä,
- 2.293 kg kromaattipitoista jätenestettä
- 255 kg nitraatti-/nitriittipitoista jätenestettä,
- 2.144 kg kiinteää emäsjätettä,
- 250 kg orgaanista kiinteää jätettä,
- 221 kg orgaanista jätenestettä,
- 588 kg hapanta kiinteää jätettä,
- 46 kg syanidipitoista kiinteää karkaisusuolaa,
- 82 kg ammoniakki ja ammoniumsuolojen vesiliuosjätettä,
- 10.840 kg pilaantunutta maa-ainesta,
- 729 kg raskasmetallipitoista emäsjätenestettä,
- 4.360 kg kromaattipitoista jätenestettä ja
- 1.814 kg syanidipitoista kromia sisältävää jätenestettä.

Puolimatka on kehotuksesta ja velvoituksesta huolimatta laiminlyönyt velvollisuutensa poistaa edellä mainitut tontilla olleet vaaralliset jätteet ja kemikaalit, minkä seurauksena vaarallista kemikaalia on valunut maahan, joten Turun kaupunki on poistanut tontilla olleet vaaralliset jätteet ja kemikaalit, mistä on aiheutunut Turun kaupungille yhteensä ainakin 50.032 euron suuruinen vahinko.

Puolimatkan menettely on ollut omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle.

Muut asiassa esitetyt vaatimukset

Todistelukustannusten korvaaminen

Vastaaja on velvoitettava korvaamaan valtiolle todistelukustannukset.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 9 luku 1 §

Rikosuhrimaksu

Vastaaja on velvoitettava suorittamaan rikosuhrimaksu 80 euroa.

Laki rikosuhrimaksusta 2 §, 3 § ja 4 §

Asianomistajan korvausvaatimus

Turun kaupunki yhtyi syyttäjän rangaistusvaatimukseen, ja vaatii, että Puolimatka velvoitetaan korvaamaan Turun kaupungille:

1. asianomistajan jo suorittamasta teonkuvauksessa tarkoitettujen kemikaalien siivoamisesta 54.995,50 euroa korkolain 4.1 §:n mukaisine viivästyskorkeineen vahingon torjuntatoimenpiteistä 7.6.2021 lukien; ja
2. oikeudenkäynti- ja asianosaiskulut 1.105 euroa korkolain 4.1 §:n mukaisine viivästyskorkeineen siitä lukien, kun kuukausi on kulunut tuomion antamisesta.

Varsinais-Suomen ELY-keskus yhtyi syyttäjän rangaistusvaatimukseen, ja vaatii, että Puolimatka velvoitetaan korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut yhteensä 600 euroa.

Vastaus

Puolimatka on vaatinut, että syyte ja niihin perustuvat vaatimukset hylätään ja että valtio velvoitetaan korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa laillisine korkoineen.

Perusteinaan Puolimatka on lausunut, että teonkuvauksessa tarkoitettu laiminlyönti oli ollut seurausta Niklaamo Rautio Oy:lle kuuluvien velvoitteiden vastaisesta menettelystä.

Turun kaupunki oli kiinteistön omistajana sallinut kiinteistöllä harjoitetun toiminnan Niklaamo Rautiolle myöntämänsä ympäristöluvan perusteella. Niklaamo Raution toiminnan päättymisen jälkeen yhtiö oli jättänyt tontille sen toiminnasta aiheutunutta jätettä. Toimivalta valvoa kiinteistöllä harjoitettua toimintaa oli ollut maanomistajalla eli Turun kaupungilla, joka oli tosiasiallisesti myös valvontakäyntejä tehnyt.

RP-Yhtiöille oli vuoden 2018 lopulla selvinnyt, että Niklaamo Rautio on toiminnan lopettaessaan jättänyt tontille haitallisia aineita, ja ryhtynyt välittömästi toimiin niiden hävittämisestä vastaavan tahon selvittämiseksi. Jätelain mukainen velvoite jätehuollon järjestämisestä ei ole kuulunut PR-Yhtiöt Oy:lle vaan Turun Kaupungille.

Puolimatka ja RP-Yhtiöt olivat joka tapauksessa voineet perustellusti olla siinä käsityksessä, että vastuu jätteiden hävittämisestä oli ollut Rautiolla tai kiinteistön omistajalla, joka on tosiasiaa sallinut myöntämänsä ympäristöluvan perusteella toiminnan harjoittamisen ja vaarallisten aineiden käsittelyn kiinteistöllä. Tähän nähden menettely ei joka tapauksessa voi olla tahallista taikka törkeän huolimaton.

Syytteiden tultua hylätyksi Turun kaupungin esittämä korvausvaatimus tulee hylätä. Tämän lisäksi vaatimukset ovat ennenaikaisia, sillä asianomistajan tulee selvittää mahdollisuus periä kulut ensisijaisesti vahingossa vastuussa olevalta Rautiolta. Mahdollista vahingonkorvausvastuuta tulee joka tapauksessa sovitella Turun kaupungin oman myötävaikutuksen vuoksi. Vaadittu korvaus on määrältään riidaton.

Vielä Puolimatka on lausunut, että kiinteistön vuokrasopimuksessa mainittu välityslauseke estää asianomistajan korvausvaatimusten tutkimisen tässä prosessissa.

Todistelu

Kirjalliset todisteet

1. Krp:n lausunto 1.6.2022 (liite 3, s. 43-44)
2. Pelastuslaitoksen tarkastusraportti 7.6.2021 (liite 4, s. 47-49)
3. L&T lasku (liite 4, s. 50-54)
4. Valokuvaliite (liite 5, s. 57-58)
5. Videotallenne (liite 10)
6. Kehotus 24.6.2019
7. ELY-keskuksen lausunto 15.10.2019
8. Teettämisuhan asettaminen 12.12.2019
9. Teettämisuhan täytäntöönpano 15.10.2020
10. Korkeimman hallinto-oikeuden päätös 18.5.2022, numero H1463/2022

11. Varsinais-Suomen käräjäoikeuden 8.6.2020 antama tuomio 20/120538 asiassa R 20/74
12. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen lasku 3.11.2021
13. Turun kaupungin ymäristölupapäätös 18.1.2018
14. Turun kaupungin ympäristölupapäätös 25.9.2007
15. Tarkastusmuistiot 4.11.2013, 12.5.2015, 19.1.2017
16. Kauppakirja Niklaamo Rautio Oy:n ja RP-yhtiöt Oy:n välillä 31.3.2009
17. Turun kaupungin edustajan viesti RP-Yhtiöille 13.12.2018
18. Kirje Niklaamo Rautio Oy:lle 8.1.2019
19. Kirje Turun kaupungille 8.1.2019
20. Turun kaupungin vastaus RP-Yhtiöiden kirjeeseen 4.2.2019
21. Ramboll Oy:n selvitys
22. Pelastuslaitoksen tarkastus
23. Maanvuokrasopimus
24. Ulosottolitytys

Henkilötodistelu

1. Vastaaja Raimo Puolimatka todistelutarkoituksessa
2. Todistaja Renja Rasimus

Tuomion perustelut

Vuokrasopimuksessa oleva välityslauseke ja tuomioistuimen toimivalta

Puolimatka on esittänyt asiassa prosessiväitteen, jonka mukaan maanvuokrasopimuksessa (KT 23) oleva välityslauseke (sopimuksen kohdat 14 ja 15) estävät Turun kaupungin vahingonkorvausvaatimuksen tutkimisen rikosasian yhteydessä.

Turun kaupunki on katsonut, että välityslauseke ei ole esteenä vahingonkorvausvaatimuksen tutkimisille. Kysymys ei ole välityslausekkeen tarkoittamien ehtojen rikkomista koskevasta asiasta - kuten sen ehtojen noudattamisesta - vaan rikosperusteisesta saatavasta ja sen vaatimisesta.

Maanvuokrasopimuksen kohtien 14 ja 15 mukaan jos vuokranottaja rikkoo tämän vuokrasopimuksen ehtoja tai sen nojalla annettuja määräyksiä, ratkaisee vuokrasopimuksessa mainitut arviot (kuten kohdissa 4 ja 10) sekä 14 kohdassa tarkoitetut asiat, poislukien vuokranmaksuvelvollisuutta koskevan asian, viime kädessä välimiesoikeus. Kohdassa 14 viitataan myös katujen kunnossa- ja puhtaanapitotöihin, jotka on tehty vuokranottajan puolesta.

Turun kaupungin vaatimus perustuu Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen laskuun. Kaupungin mukaan vastaaja on haastehakemuksessa kuvatuin tavoin aiheuttanut vahinkoa kaupungille, koska se on joutunut huolehtimaan kustannuksellaan kemikaalien siivouksesta. Vaatimus on sisältänyt ainoastaan pelastuslain perusteella suoritettavat kiireelliset toimenpiteet. Muihin vastuihin perustuvia, kuten maankäyttö- ja rakennuslakiin, ympäristönsuojelulakiin ja jätelakiin perustuvia vastuista käsitellään erillisissä prosesseissa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 1 §:n mukaan syyteasian yhteydessä voidaan ajaa syytteessä tarkoitetusta rikoksesta johtuvaa yksityisoikeudellista vaatimusta.

Käräjäoikeus katsoo, että pelastuslaitoksen toimenpiteistä aiheutunut kustannus ei ole sellainen välistyslausekkeessa tarkoitettu kustannus, joka tulisi maanvuokrasopimuksen ehtojen perusteella saattaa välimiesoikeuden ratkaistavaksi. Pelastuslaitoksen toimenpiteet vaarallisten jätteiden ja kemikaalien poistamisesta ei ole katsottava liittyvän sopimuksessa tarkoitettuun katujen kunnossa- ja puhtaanapitotöihin. Kysymys ei muutoinkaan ole vuokrasopimuksen ehtojen rikkomisesta ja niihin perustuvasta korvausvaatimuksesta. Turun kaupungin esittämä vaatimus on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 1 §:n mukainen syytteestä tarkoitettusta rikoksesta johtuva yksityisoikeudellinen vaatimus, jonka tutkimisille tämän asian yhteydessä ei ole estettä.

Asiassa esitetty olennainen henkilönäyttö

Vastaaja **Puolimatka** on käräjäoikeuden pääkäsitellyssä kertonut tehneensä Turun kaupungin kanssa teonkuvauksessa tarkoitettun vuokrasopimuksen Voimakatu 17 sijaitsevasta tontista, koska se oli ollut sijainniltaan erinomaisessa paikassa. Päätökseen oli merkittävästi vaikuttanut se, että Niklaamo Rautio Oy:llä oli ollut toimintaansa ympäristölupa. Tämän perusteella yhtiön toimintaa valvottiin tarkasti ja toimintaan oli edellytetty ehtojen täyttymistä. Lupapaperit vaikuttivat hyviltä, eikä Puolimatalla ollut ollut ajatusta siitä, että toimintaa ei asianmukaisesti valvottaisi. Puolimatalla itsellään ei ollut aikaisempaa kokemusta vastaavanlaisesta liiketoiminnasta kuin mitä Niklaamo Rautio Oy oli harjoittanut. Oikeusprosessin aikana Puolimatka oli pyytänyt ympäristöluvan mukaisia raportteja ja niitä saatiin kolme kappaletta (KT 15).

Puolimatka oli kuullut Niklaamo Rautio Oy:n toiminnan lopettamisesta toiselta samalla alueella toimivalta kilpailijalta. Puolimatalle oli kerrottu, että ovet oli jätetty auki ja kaikki olivat poistuneet paikalta. Tämän jälkeen asiaa lähdettiin välittömästi tarkastamaan. Niklaamo Rautio Oy:tä vaadittiin useamman kerran poistamaan yhtiön tontille jättämät vaaralliset jätteet, mutta näin ei ollut toimittu. Myös Turun kaupunkiin (Jaana Gustafsson) oltiin yhteydessä, josta luvattiin, että kiinteistöä käydään katsomassa. Kuitenkaan mitään ei tapahtunut, eikä kaupunki ollut yhteydenotoista huolimatta tehnyt asialle mitään. Puolimatka oli ollut hämmentynyt siitä, mitä asiassa tulisi tehdä. Puolimatka kertoi, että asiassa oli luotettu ympäristölupajärjestelmän toimintaan ja siihen, että kaupunki lähtee edistämään asiaa, jonka vuoksi tilanteessa jäätiin odottamaan kaupungin omia toimia. Kaupungin kehotuksen (KT 6) ja teettämisuhan (KT 8) mukaisesti toimenpiteisiin ei ryhdytty, koska Puolimatka oli katsonut, että hänellä ei voinut olla vastuuta vuokralaisen jätehuollosta, joka oli harjoittanut toimintaansa Turun kaupungin myöntämän ympäristöluvan perusteella kaupungin omistamalla tontilla.

Kysyttäessä Puolimatka kertoi, että ei lähtenyt omatoimisesti poistamaan kiinteistöllä olevia, ulkopuoliselle kuuluvia aineita, sillä oli kantapään kautta oppinut sen, että vuokralaisen tavaroita ei saa alkaa omatoimisesti ja ilman lupaa hävittää, sillä asiasta joutuu korvausvastuuseen. Kiinteistöllä olevat aineet ja kemikaalit olivat myös sellaisia, että niitä ei olisi voinut itse alkaa poistamaan ilman ammattilaisten apua. Puolimatkan mukaan nyt kysymyksessä olevaa ongelmaa ei olisi voinut syntyä, mikäli toimintaa olisi harjoitettu ympäristöluvan mukaisesti.

Vielä Puolimatka on kertonut, että kiinteistöllä oli ollut ilkeäkäyttöä useasti, sillä hylätty kiinteistö houkutteli erityisesti pikkupoikia. Tämän vuoksi kiinteistöön

sisäänpääsyä yritettiin estää muun ohella laudoituksilla. Lisäksi noin kerran viikossa kiinteistölle suoritettiin valvontakäyntejä Puolimatkan yhtiön toimesta.

Todistaja Renja **Rasimus** on käräjäoikeuden pääkäsittelyssä kertonut, että oli toiminut Turun kaupungilla ympäristöinsinöörinä 2019 elokuusta vuoteen 2023 saakka. Elokuussa 2019 Rasimus oli kuullut, että RP-Yhtiölle oli annettu kehoitus kiinteistön tyhjentämisestä ja maaperän tutkimusselvityksen laatimisesta. Tätä ennen myös Niklaamo Rautiota oli kehoitettu toimimaan samoin. Toimenpiteisiin ei kuitenkaan ollut ryhdytty, ilmeisesti Niklaamo Raution maksukyvyttömyyden vuoksi. Tämän vuoksi vaatimukset oli kohdistettu RP-Yhtiöihin. RP-Yhtiöt olivat katsoneet koko ajan että velvoitteet eivät kuulu heille, vaan ensisijaisesti Niklaamo Rautiolle tai toissijaisesti Turun kaupungille. Lopulta asiassa annettiin teettämishuoneisto määräys (KT 8) tarvittavista toimenpiteistä ja se myös pantiin täytäntöön (KT 9). Tontilla esiintyi ilkivaltaa, jonka vuoksi kesäkuussa 2021 kiinteistölle teetettiin kiireellisesti tyhjennys pelastuslaitoksen toimesta. Kiinteistö oli epäsiisti ja hoitamattoman näköinen, joka houkutteli tiettyntyyppisiä ulkopuolisia henkilöitä paikalle.

Rasimus on kertonut tarkemmin kirjallisena todisteena esitetyn L&T laskun pohjalta kemikaaleista ja niiden vaarallisuudesta. Osa aineista oli ollut hyvin vaarallisia ympäristölle ja terveydelle. Mahdollinen tulipalotilanne oli ollut erityinen huolenaihe, jolloin mm. vaaralliset aineet olisivat päässeet sammutusveden mukana valumaan ympäristöön.

Todisteesta KT 20, jossa RP-Yhtiöitä oli kehoitettu kiinteistön halijana huolehtimaan siitä, että ulkopuoliset eivät pääse kiinteistölle tai siinä olevaan rakennukseen, Rasimus kertoi, että tuossa vaiheessa tilanne oli ollut vielä kesken ja ensisijainen vastuullinen eli Niklaamo Rautio pyrittiin saamaan huolehtimaan velvoitteistaan. Vielä Rasimus kertoi, että Niklaamo Raution toimintaan oli suoritettu valvontaa vuosien 2005-2008 aikana. Jätettä on kuitenkin toiminnan päätyttyä ollut varmasti enemmän mitä siellä olisi pitänyt olla.

Sovellettavat oikeusohjeet

Rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 kohdan mukaan joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta muun ohella jättää ympäristöön esineen tai ainetta lain ja yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti, taikka laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava ympäristön turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslain 48 luvun 7 §:ssä säädetään vastuun kohdentumisesta. Pykälän mukaan mainitussa luvussa rangaistavaksi säädetystä menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatu ja laajuus sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

Vastuun kohdentaminen edellyttää sen arvioimista, mikä on yksittäisen toimijan osuus lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen. Kysymys on siitä, kenen tai keiden velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on ollut. Ensiksi on näin ollen arvioitava, mihin toimiin asianosaisella on ollut

tehtävänsä tai asemansa puolesta velvollisuus ryhtyä lainvastaisen tilan estämiseksi tai sen lopettamiseksi, ja toiseksi, miten hän on tosiasiasa toiminut. Lisäksi on arvioitava, mitkä toimet ovat olleet kullekin toimijalle kyseisissä olosuhteissa ylipäätään mahdollisia. (KKO 2023:71, kohta 20)

Vastuun kohdentumista koskeva rikoslain 48 luvun 7 § säännös on luonteeltaan erityissäännös, jonka tarkoituksena on pykälän perustelujen (HE 94/1993 vp s. 165–166) mukaan mahdollistaa rangaistusuhan tehokkuus ja rangaistusten oikeudenmukainen kohdentuminen yhteisöjen toiminnassa. Perusteluista ilmenee toisaalta myös se, ettei säännöksillä ole tarkoitettu syrjäyttää rikoslain yleisessä osassa säänneltyjä vastuuperusteita kuten tahallisuutta, tuottamusta, osallisuutta ja laiminlyöntivastuuta koskevia periaatteita, vaan täydentää niitä. Sanotusta seuraa, että vastuun kohdentumisen arvioimisen ohella on aina arvioitava, täytyvätkö teossa yleiset rangaistusvastuulle asetetut edellytykset. (KKO 2023:71, kohta 19)

Asian taustaa ja oikeudellista arviointia

Niklaamo Rautio Oy on harjoittanut ympäristöluvanvaraista niklaamotoimintaa vuodesta 1963 lukien teonkuvauksessa tarkoitettulla tontilla. Vuokrasopimus on alun perin tehty Turun Kaupungin ja Niklaamo Rautio Oy:n kesken. Vuonna 2009 RP-Yhtiöt on tullut osapuoleksi maanvuokrasopimukseen ja Niklaamo Rautio on jatkanut toimintaa tuosta eteenpäin RP-Yhtiöiden vuokralaisena. Niklaamo Rautio Oy:n ja RP-Yhtiöiden vuokrasopimus on päätynyt 31.12.2017. Määräaikainen maanvuokrasopimus Turun kaupungin ja RP-Yhtiöiden välillä on päätynyt 1.7.2022.

Niklaamo Raution edustaja Mike Rautio on tuomittu (KT 11) ympäristörikoksesta 8.6.2020. Niklaamo Rautio oli toiminnan päätyttyä jättänyt kiinteistölle huomattavan määrän vaarallisia kemikaaleja ja jätteitä.

Turun kaupungilla ja Puolimatalla on ollut erimielisyys siihen liittyen, kenelle oli viime kädessä kuulunut velvoite kiinteistöllä olevien vaarallisten jätteiden ja kemikaalien asianmukaisesta poistamisesta siinä tilanteessa, kun Niklaamo Rautio Oy ei ole pystynyt itse huolehtimaan velvoitteistaan. Tontille jääneet vaarallisen aineet, jätteet, sekä niiden määrät ovat pitkälti riidattomia.

Turun rakennus- ja lupalautakunta on päätöksellään 12.12.2019 velvoittanut RP-Yhtiöt Oy:n siivoamaan kiinteistön jätteistä ja kemikaaleista (KT 8) uhalla, että laiminlyödyt toimenpiteet teetetään RP-Yhtiöt Oy:n kustannuksella, sekä 15.10.2020 asettanut sanotun teettämishuhan täytäntöön (KT 9).

RP Yhtiöt Oy on valittanut päätöksestä ensin hallinto-oikeuteen ja hallinto-oikeuden pysytettyä lautakunnan päätöksen, edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Korkein hallinto-oikeus on 18.5.2022 antamassaan ratkaisussaan (KT 10) muun ohella arvioinut sitä, kenelle oli sanotussa tilanteessa viime kädessä kuulunut jätehuollon järjestäminen. Ratkaisussaan (s. 15) korkein hallinto-oikeus on katsonut RP-Yhtiöt Oy:n olleen kiinteistön haltijana vastuussa jätehuollon järjestämisestä, jonka vuoksi lautakunta oli voinut määrätä RP-Yhtiöt Oy:n toimittamaan pintakäsittelyssä käytetyt kemikaalit asianmukaiseen vastaanottopaikkaan käsiteltäviksi ja hävitettäviksi.

Käräjäoikeudella ei ole aihetta arvioida tältä osin toisin korkeimman hallinto-oikeuden asiassa tekemiä johtopäätöksiä. Viime kädessä vastuu

vaarallisten aineiden poistamisesta oli voitu kohdistaa RP-Yhtiöihin. Siten teonkuvauksessa kuvattu menettely ja laiminlyönti oli ollut viime kädessä Puolimatkan aseman perusteella hänen velvollisuuksiensa vastainen.

Jotta Puolimatkan voitaisiin katsoa syyllistyneen asiassa rikokseen, on menettelyn kuitenkin katsottava olevan tahallista tai törkeän huolimattontaa. Tältä osin käräjäoikeus lausuu seuraavaa.

Yleiset rangaistusvastuulle asetetut edellytykset

Nyt kysymyksessä olevassa asiassa Puolimatkaan kohdistettu rangaistusvaatimus perustuu keskeisiltään osin siihen, että RP-Yhtiöt eivät olleet noudattaneet Turun kaupungin ympäristönsuojelun 24.6.2019 antamaa kehotusta, eikä Turun Rakennus- ja lupalautakunnan 12.12.2019 mukaista päätöstä siivota tonttia vaarallisista aineista ja kemikaaleista.

Relevantin tahallisuuden on oltava käsillä jo tekohetkellä. Vasta myöhemmin syntyvä tahallisuus (ns. dolus subsequens) ei voi vaikuttaa siihen, mikä on jo tapahtunut. Edellä kerrotun mukaisesti Puolimatkan ja RP-Yhtiöiden näkemyksen mukaan he eivät olleet velvollisia ryhtymään sanottuihin toimenpiteisiin, jotka heidän näkemyksensä mukaan kuuluivat Niklaamo Rautiolle taikka Turun kaupungille. Puolimatkan ja RP-Yhtiöiden perusteltu kanta ilmenee henkilönäytön lisäksi muun ohella kirjallisista todisteista 18 ja 19. Asiassa esitettyyn näyttöön nähden ei voida katsoa, että Puolimatka olisi suhtautunut välinpitämättömästi taikka passiivisesti asian selvittämiseen. Myös heidän intressissään on ollut saada ongelma ratkaistua ja viime kädessä saattaa heidän perusteltu oikeudellinen kantansa muutoksenhakutuomioistuimen ratkaistavaksi. Myöskään Puolimatkan kertomukseen nähden asiassa ei voida katsoa näytetyn, että RP-Yhtiöt taikka Puolimatka olisivat jättäneet tontin täysin hoitamatta tai valvomatta.

Kysymys siitä, kenelle oli viime kädessä kuulunut vaarallisten jätteiden ja aineiden asianmukainen hävittäminen nyt kysymyksessä olevassa tilanteessa, on ollut oikeuskysymyksenä objektiivisesti arvioiden vaikea ja epäselvä. Kysymyksen epäselvyyttä ja vaikeutta osoittaa jo itsessään se, että korkein hallinto-oikeus on ottanut tätä koskevan asian ratkaistavakseen.

Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa, sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Selvää on, että lainvoimaisen päätöksen noudattamatta jättäminen taikka muutoin passiivisesti asiaan suhtautuminen tulisi arvioitavaksi tahallisenä taikka törkeän huolimattomana menettelynä. Nyt kysymyksessä olevassa asiassa jätehuollon järjestämistä koskeva seikka on lainvoimaisesti ratkaistu vasta 18.5.2022. Sillä seikalla, että aikaisempia päätöksiä on tullut noudattaa muutoksenhausta huolimatta, ei ole merkitystä arvioitaessa yleiselle rangaistusvastuulle asetettuja edellyksiä, sillä päätöksen noudattaminen olisi tosiasiallisesti estänyt RP-Yhtiöiden ja Puolimatkan muutoksenhaun asiassa. Se, että vailla lainvoimaa olevan ratkaisun muutoksenhaku itsessään voisi johtaa rikosoikeudellisiin seuraamuksiin on niin ikään omiaan heikentämään asianosaisen oikeutta saada asiansa asianmukaisesti käsiteltäväksi kulloinkin toimivaltaisessa päätöksentekokoelimesta.

Ottaen huomioon jätehuoltoon liittyvän oikeuskysymyksen epäselvyyden ja sen että Niklaamo Rautio oli harjoittanut ympäristöluvanvaraista toimintaa kiinteistön omistajan eli Turun kaupungin luvalla ja sen valvonnan alaisuudessa, ovat Puolimatka ja RP-Yhtiöt voineet olla perustellusti siinä käsityksessä - korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen antamiseen saakka – että vastuu jätteiden hävittämisestä ei ollut kuulunut heille.

Edellä kerrotusta seuraa, että Puolimatkan tahallisuus ei ole ollut käsillä syytteen teonkuvauksessa väitettynä tekoaikana. Puolimatkan menettelyä ei voida asiassa esitettyyn näyttöön nähden pitää muutoinkaan törkeän huolimattomana väitettyyn tekoaikaan nähden.

Mainituin perustein syytteet ja niihin perustuvat vaatimukset on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut, yksityisoikeudelliset korvausvaatimukset ja todistelukustannukset

Asian lopputulokseen nähden Turun kaupungin vaatimukset sekä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen oikeudenkäyntikuluvaatimus hylätään.

Valtion varoista käräjäoikeuden pääkäsitelyissä maksettavaksi määrätyt todistelukustannukset jäävät valtion vahingoksi.

Asian lopputulokseen nähden valtio on velvollinen korvaamaan Puolimatkan kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Puolimatkan oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta lausutaan seuraavaa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 a §:n 1 momentin mukaan jos syyttäjän syyte tai muu vaatimus hylätään, jätetään tutkimatta tai jää sillensä, valtio on vastaajan vaatimuksesta velvollinen korvaamaan vastaajan kohtuulliset oikeudenkäyntikulut.

Myös oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 a §:n 1 momentin mukaisten oikeudenkäyntikulujen määrää harkittaessa lähtökohtana on oikeudenkäymiskaaren 21 luvun mukainen täyden korvauksen periaate (KKO:2006:94). Sanotun luvun 1 §:n mukaan asian hävinnyt asianosainen on velvollinen korvaamaan kaikki vastapuolensa tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jollei muualla laissa toisin säädetä. Korvattavia oikeudenkäyntikuluja ovat 8 §:n mukaan oikeudenkäynnin valmistelusta ja asian tuomioistuimessa ajamisesta sekä asiamiehen tai avustajan palkkiosta aiheutuneet kustannukset.

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n mukaan korvattaviksi voivat kuitenkin tulla vain tarpeelliset toimenpiteet. Asiamiehen kulujen ja palkkion osalta tarpeellisten toimenpiteiden ja kohtuullisten oikeudenkäyntikulujen arvioinnin tulee suhteutua kulloisenkin yksittäisen asian erityispiirteisiin, mutta yleensä myös asian vaikeuteen, asiamiehen suorittaman työn määrään ja laatuun sekä samanlaisissa asioissa yleensä käytettyyn laskutukseen (HE 107/1997 vp, s. 16).

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n säätämiseen johtaneissa lain esitöissä on todettu, että vaikka oikeudenkäyntikuluvaatimus on sellainen seikka, josta asianosaiset voivat sopia, ei täydellinen dispositiivisuus sovellu kaikkiin tilanteisiin. Asianosainen saattaa antamansa toimeksiannon perusteella edellyttää asiamieheltään toimenpiteitä, joista syntyy tarpeettomia tai liian korkeita kustannuksia. Vaikka hän on toimeksiantosopimuksen perusteella velvollinen itse maksamaan tällaiset kulut, ei ole kohtuullista, että ne siirtyvät

vastapuolen maksettaviksi oikeudenkäyntikuluiksi. Oikeudellinen ratkaisutoiminta perustuu viimekädessä tuomioistuimen oikeudelliseen harkintavaltaan. (HE 107/1998 vp, s. 13)

Syyttäjä on paljoksunut Puolimatkan oikeudenkäyntikuluja siltä osin kuin Puolimatkan avustajan asianajaja Niina Palajan valmisteluun käytetty aika ylittää 15 tuntia. Syyttäjällä ei ole ollut määrällisesti huomautettavaa Puolimatkan avustajana aikaisemmin toimineen asianajaja Vesa Tuhresonin laskuun.

Asianajaja Palajan käyttämää tunti-laskutusta (á 310 euroa) on pidettävä rikosasian laatuun ja laajuuteen nähden tavanomaista korkeampana. Tämä ilmenee muun ohella vertaamalla tunti-laskuperustetta asianajaja Thuresonin laskuun, jossa veloitusperusteena on käytetty 190 euron tuntihintaa. Edellä lausuttuun kohtuullisina pidettäviin oikeudenkäyntikuluihin ja niiden arvioimiseen nähden käräjäoikeus hyväksyy asianajaja Palajan tuntiveloituksen 250 euron tuntihinnalla.

Tällä tuntihinnalla käräjäoikeus hyväksyy toimenpiteet AA Palajan oikeudenkäyntikululaskun osalta kohtuullisiksi arvioidun 15 tunnin asian valmisteluun perustuvan ajankäytön perusteella. Lisäksi maksetaan palkkio toteutuneen istunokäsittelyn (5,5 tuntia) sekä yhden tunnin jälkitoimien osalta sekä vaadittu arvonlisävero.

Asianajaja Thuresonin palkkiovaatimukseen perustuva oikeudenkäyntikuluvaatimus on määrältään kohtuullinen ja se hyväksytään esitetyn mukaisena.

Käräjäoikeuden ratkaisun lopputulos ilmenee tuomiolauselma.

Varsinais-Suomen käräjäoikeus
Os. 4. osasto

Tuomiolauselma

24/140935

11.12.2024

Asianumero
R 23/2198

Vastaja

Raimo Armas Puolimatka, 230348-467P

Hylätty syyte

1. Ympäristön turmeleminen
01.06.2018 - 07.06.2021

Korvausvelvollisuus

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1a §:n nojalla valtio veloitetaan maksamaan Puolimatkan kohtuullisina oikeudenkäyntikuluina asianajaja Vesa Thuresonin oikeudenkäyntikululaskun loppusummaa vastaavina kuluina 1.941,34 euroa sekä asianajaja Niina Palajan 15 tunnin ajankäytön (á 250 euroa), 5,5 tunnin istuntoajan sekä yhden tunnin jälkitoimien osalta näitä vastaavina oikeudenkäyntikuluina 6.665 euroa, eli yhteensä 8.606,34 euroa. Korvaukselle on maksettava viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan kuukauden kuluttua käräjäoikeuden ratkaisun antamispäivästä.

Valtion varoista pääkäsitelyssä maksettavaksi määrätyt todistelukustannukset jäävät valtion vahingoksi.

Muutoksenhaku

Tähän ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen tai ennakkopäätösvalituksella korkeimmalta oikeudelta.

Lainvoimaisuus

Tuomio ei ole lainvoimainen.

Allekirjoitus

Käräjätuomari Jussiveli Jukantupa